

Çingiz Aýtmatow

Category:

Hekaýalar, Kitapcy, Powestler, Psihologiýa, Romanlar, Türkmen dili, Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly

написано kitapcy | 21 январа, 2025

Çingiz Aýtmatow ÇINGIZ AÝTMATOW

Dünýä belli gyrgyz ýazyjysy, jurnalist, terjimeçi, diplomat, syýasatçy. Türki dünýäsiniň iň görnükli wekili. Dünýä edebiýatynyň altyn hazynasyna giren eserleri arkaly umumy türki gymmatlyklary bütin dünýä tanadan ýazyjy.

12.12.1928-nji ýylda Demirgazyk-Günbatar Gyrgyzystanyň Talas raýonynyň Şeker obasynda Gyrgyzystan SSR-niň tanalýan döwlet işgäri Törekul Aýtmatowyň maşgalasynda dünýä inýär. Törekul aga 1937-nji ýylda tussag edilýär we 1938-nji ýylda "halk duşmany" yglan edilip atylyp öldürilýär. Çingiziň ejesi tatar Nagima Hamzyýewna Abdylwalyýewa teatr aktrisasady. Ýaşlygy örän kyn döwre gabat geldi. Bir tarapdan ýurda täze ornaşyp barýan sowet sistemasyna, bir tarapdanam uruşa garşy dik durmaga çalyşýardy. 14 ýaşynda obasyndaky oba sowetine işe girdi. Obasyndan Gazagystana gidip Jambyl Weterinariýa Tehnikumyna girýär. Soňra Bişkegiň Frunze adyndaky Ekerançylyk institutynda okuwyna dowam edýär. Ondan soňra Moskwanyň Maksim Gorkiý adyndaky institutyna okuwa gidýär. Şol ýyllarda ol "Правда" gazetinde çykyş edip başlaýar. Eserleri bada-bat meşhurlyk gazanýar we 1957-nji ýylda SSSR-iň Ýazyjylar birleşigine kabul edilýär. 1963-nji ýylda Lenin baýragyna mynasyp bolýar. Eserleri 150-den gowrak dile terjime edildi. 1990-94-nji ýyllarda SSSR-iň we Russiýa Federasiýasynyň, soňra 2008-nji ýyly çenli bolsa Gyrgyzystanyň baş ilçisi bolup

işleyär. Ç.Aýtmatow "Asyra barabar gün" romanynyň kino düşürilişine tomaşa etmek üçin gideninde Tatarystanyň paýtagty Kazanda 16.05.2008-nji ýylda näsaglaýar we böwrek ýetmezçiligi ýüze çykyp, bejergi üçin Germaniýa getirilýär. Nýurnbergdäki "Klinikum Nord" hassahanasynda bejergi almaga başlan ýazyjy birden reanimasiýa geçirilýär we ol 10.06.2008-nji ýylda aradan çykýar.

■ Döredijiligi;

Ikinji Jahan urşyndan soňky ýazyjylar arasynda ýer alan Ç.Aýtmatow "Jemile" powestinden öň birnäçe hekaýalary we "Ýüzbe-ýüz" powestini ýazyppy. Emma ýazyja şöhrat getiren "Jemile" powesti boldy. Fransuz şahyry Luis Aragon "Jemile" powestine "dünýäniň in ajaýyp söýgi kyssasy" diýip baha beripdi. Eserlerinde mifologiýa has ýakyn durdy, onuň maksady mifologiýany antik galyplardan çykaryp, döwrebap zeminde sintezläp gaýtadan ýugurmakdy. Eserlerinde miflere, legendalara, halk döredijiligine ýygy-ýygydan ýüzlenipdir. 1966-njy ýyldan son eserlerini diňe rus dilinde ýazyp başlaýar. Kitaplary 176 dilde terjime edilipdir. Ç.Aýtmatow "Urkaçy möjegiň düýşleri", "Hoşgal Gülsary" romanlarynda diňe adamlaryň däl-de, haýwanlaryň hem psihologiýasyny ussatlyk bilen beýan edipdir. Romanlarynda möjek we at ýaly haýwanlara giň orun beripdir, olara adama mahsus aýratynlyklary beripdir. Bu usuly hem şowly bolupdyr we ol bu özboluşlylygy bilen dünýädäki az sanly ýazyjylaryň biridir. Ç.Aýtmatow edebi işleriniň gapdalyndan Ýewropa Bileleşigi, NATO, YUNESKO ýaly halkara guramalar bilen hyzmatdaşlyk edýän gyrgyz delegasiýasyna hem ýolbaşçylyk edýär. 2007-nji ýylda "Altyn Ýürek" baýragyny alýar. Şeýle hem Gyrgyzystanyň öňki daşary işler ministri Askar Aýtmatow Ç.Aýtmatowyň ogludyr. Ýazyjynyň "Jemile", "Ene toprak", "Deňiz kenarynda ylgaşlaýan ala köpek", "Hoşgal Gülsary", "Elwan ýaglykly serwim", "Ak gämi" ýaly powestleri türkmen diline hem terjime edilip, okyjylar köpçüligine ýetirilen. Şeýle-de onuň "Kyýamat" romanyny Şadurdy Çaryýew terjime edipdi. Roman "Garagum" žurnalynda dolulygyna çap edilipdi.

■ Eserler:

"Jemile", "Gyzyl Alma", "Çingiz hana gaharlanan bulut", "Hirosimalar bolmasyn", "Çagalygym", "Ilkinji mugallymym", "Ýüzbe-ýüz", "Ene toprak", "Kyn geçelge", "Hoşgal Gülsary", "Elwan ýaglykly serwim", "Ak gämi", "Fudji dagynyň depesi", "Dar agajy- Urkaçy möjegiň düýşleri", "Daglar çöwrülende- Ebedilik nyşanly", "Daglar we steplerden hekaýalar", "Kyn geçit", "Ilkinji durnalar", "Gülsary", "Deňiz kenarynda ylgaşlaýan ala köpek", "Soltanmyrat". " Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly